

FYLKESTINGSSAK

Saksnummer	Utvalg/komite	Dato
161/2024	Fylkesrådet	14.05.2024
080/2024	Fylkestinget	10.06.2024
	Komite for næring	10.06.2024

Høring av statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet

Sammendrag

Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) har sendt nye *Statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet* på høring, med høringsfrist 12.06.2024. Gjeldende statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging ble vedtatt i september 2014.

Det er i forbindelse med de nye statlige planretningslinjene gjennomført en evaluering av de gjeldende statlige planretningslinjer. Flere av anbefalingene fra evalueringen er tatt med i forslaget til nye statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet. Endringene som er gjort er ifølge departementet ment å bidra til en tydeliggjøring av retningslinjene og hvordan de skal følges.

Endringene løfter fram nasjonal politikk, og skiller mellom hvilke retningslinjer som gjelder for kommuner med ulik størrelse. De nye retningslinjene er delt inn i:

1. Generelle retningslinjer (gjelder for hele landet)
2. Retningslinjer for regioner med større byer
3. Retningslinjer for regioner med mindre tettsteder og spredtbygde strøk
4. Retningslinjer for beslutningsgrunnlaget
5. Retningslinjer for planutarbeidelse på regionalt/ interkommunalt nivå, samarbeid og ansvar for gjennomføring

På samme måte som gjeldende planretningslinjer, kan planer og tiltak i strid med retningslinjene være grunnlag for innsigelse i saker etter plan- og bygningsloven. Innsigelse eller innvending skal avgrenses til konflikter med nasjonale eller vesentlige regionale interesser.

Bakgrunn

Statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet er på høring, med høringsfrist 12.06.2024. Gjeldende statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og

transportplanlegging ble vedtatt i september 2014.

De statlige planretningslinjene gjelder ved statlig, regional og kommunal planlegging etter plan- og bygningsloven. Retningslinjene legges til grunn i enkeltvedtak som kommunale, regionale og statlige organer treffer etter plan- og bygningsloven og annen lovgivning. Statlige organer, fylkeskommuner og kommuner bør bruke retningslinjene i sin øvrige virksomhet innenfor de rammene vedkommende sektorlov gir.

Retningslinjene gjelder for all arealdisponering i hele kommunen og skal bidra til å balansere vern og utvikling av areal. Dette inkluderer planlegging av utbyggingsområder til bebyggelse og anlegg som boliger, fritidsboliger, sentrumsbebyggelse, kjøpesenter, forretninger, bebyggelse for offentlig eller privat tjenesteyting, fritids- og turistformål, næring, idrettsanlegg, andre typer anlegg og samferdselsanlegg.

Hensikten med retningslinjene er å oppnå samordning av bolig-, areal- og transportplanleggingen og bidra til mer effektive planprosesser. I tillegg skal de bidra til et godt og produktivt samspill mellom kommuner, stat og utbyggere for å sikre god by- og stedsutvikling.

Revisjonen av de statlige planretningslinjene for arealbruk og mobilitet må ses i sammenheng med endringer i de statlige planretningslinjene for klima og energi, som har vært evaluert, revidert og sendt på høring samtidig. Retningslinjene skal supplere hverandre.

På samme måte som gjeldende planretningslinjer, kan planer og tiltak i strid med retningslinjene være grunnlag for innsigelse i saker etter plan- og bygningsloven. Innsigelse eller innvending skal avgrenses til konflikter med nasjonale eller vesentlige regionale interesser.

Problemstilling

Det ble gjennomført en evaluering av gjeldende statlige planretningslinjer, av Civitas, NIBR og Cicero. Denne ligger som vedlegg på saken. Evalueringen resulterte i en rapport med blant annet i 10 anbefalinger om endringer. Flere av disse som er tatt med i forslaget til nye statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet. Endringene er ment å bidra til en tydeliggjøring av retningslinjene og hvordan de skal følges.

Fra evalueringen av gjeldende planretningslinjer kom det frem et behov for en differensiering mellom kommuner, på grunn av deres ulike størrelser, utfordringer og behov. Endringene har derfor differensiert mellom:

- Hvilke kapitler i retningslinjene som gjelder for alle kommuner.
- Hvilke som gjelder for regioner med større byer.
- Hvilke som gjelder for mindre tettsteder og spredtbygde strøk.
- Hvilke som gjelder for regional/interkommunalt nivå.
- Hva som gjelder når det kommer til beslutningsgrunnlag.

Differensieringen fremgår også av formålet med planretningslinjene. Herunder;

«I regioner med større byer der det er høyt utbyggingspress skal retningslinjene særlig bidra til effektiv arealbruk gjennom samordning av utbyggingsmønster og transportsystem. I distriktsområder med lavt utbyggingspress, lavt folketall og/eller negativ befolkningsutvikling

skal retningslinjene særlig bidra til utvikling av levedyktige lokalsamfunn.»

De nye retningslinjene er delt inn i:

1. Generelle retningslinjer (gjelder for hele landet)
2. Retningslinjer for regioner med større byer
3. Retningslinjer for regioner med mindre tettsteder og spredtbygde strøk
4. Retningslinjer for beslutningsgrunnlaget
5. Retningslinjer for planutarbeidelse på regionalt/ interkommunalt nivå, samarbeid og ansvar for gjennomføring

Drøfting

Fylkeskommunen har en viktig rolle i planleggingen som regional planmyndighet. Dette løftes også fram i de nye statlige planretningslinjene. Hvor det blant annet står at *«regional og kommunal planlegging er viktige virkemidler for å følge opp bærekraftsmålene og Norges nasjonale og internasjonale forpliktelser på klima- og miljøområdet»*. Videre løftes regionale løsninger særlig fram innen boligbygging, næringsutvikling, transport, handelsvirksomhet og andre besøksintensive virksomheter.

NOU 2024: 2 *I samspill med naturen – Naturrisiko for næringer, sektorer og samfunn i Norge* er på høring med høringsfrist 30.06.2024. I kapittel 10 kommer utvalget med flere anbefalinger. Hvor en av anbefalingene er at *«nasjonale forventninger og statlige planretningslinjer gir tydeligere føringer på om hensyn til naturverdier skal vektlegges i kommunal, regional og statlig arealplanlegging, inkludert for sjøarealer i kystsonen»*. Det er uklart hvorvidt og eventuelt i hvilken grad forslaget til disse nye statlige planretningslinjene følger opp anbefalingene i NOU-en. Det vurderes derfor at det burde tydeliggjøres hvordan de nye statlige planretningslinjene ivaretar naturverdier.

Videre vet fylkeskommunen at det er gjennomført større evalueringer av gjeldende statlige planretningslinjer og handel, jf. vedlegg til saken. Men det står lite i høringsbrevet og ingenting i høringsnotatet om kunnskap og vurderinger som ligger til grunn for forslag til endringene. Dette burde tydeliggjøres og gjøres lett tilgjengelig for allmennheten.

Endringer i forslaget til de nye statlige planretningslinjene

Tematikken og en del av retningslinjene i forslag til nye planretningslinjer er lik de gjeldende planretningslinjene fra 2014. Retningslinjene er nå oppdatert og tydeliggjort for å passe nytt lovverks nye krav og ny nasjonal politikk.

Som en del av tydeliggjøringen har flere av retningslinjene nå fått egne underoverskrifter. I forslaget til nye statlige planretningslinjer er det også flere retningslinjer. Gjeldende planretningslinjer er 20, det foreslås nå 37. Dette skyldes en differensiering i retningslinjer for kommuner med ulik størrelse, samt at enkelte tema er tatt inn som egne retningslinjer.

Det er lagt til en egen retningslinje for fritidsboliger, punkt 3.5. Et eget punkt for samfunnssikkerhet, beredskap og naturfare, punkt, 3.11. Det er også egne retningslinjer for reindrift og villrein, punkt 3.7 og 3.8.

Forslaget viser at flere av anbefalingene fra evalueringen er tatt inn. Blant annet differensieringen mellom hvilke retningslinjer som gjelder for kommuner med ulik størrelse. Differensieringen bidrar til at retningslinjene tydelig skiller på forventninger til større og

mindre kommuner. I Nordland er det kun Bodø som regnes som en større by. Dette er tydeliggjort i retningslinjene ved et kart (s.7 i vedlegg 3) hvor kommuner ved større byer er markert i rødt med tilhørende tabell med kommunenavn.

Det er uklart om det er gjort en vurdering av om retningslinjene som gjelder for større byer er vurdert å kunne være aktuelle for flere kommuner med større byer i Nordland.

Under punkt 6 retningslinjer for beslutningsgrunnlaget står det krav om at mindre kommuner må gjennomføre kartlegging av fortetningspotensial for boligutbygging, uten at det spesifiseres hvorfor dette stilles som et krav eller hvordan dette skal gjøres. Det er usikkert på hvordan kartleggingskravene vil slå ut i praksis, og om dette vil være gjennomførbart for de mindre kommunene.

Det vurderes ut ifra sameloven og plan- og bygningsloven at Sametinget har innsigelsesmyndighet på bakgrunn av reindriftsinteresser som en del av samisk kultur og næringsutøvelse. Punkt 7.6. viser til følgende; «*Ved planlegging i samiske reindriftsområder skal kommuner og fylkeskommuner gjennomføre konsultasjon med Sametinget og andre representanter for berørte interesser*». Det vurderes at dette punktet går ut over lovkravet i samelovens §4-1, fjerde ledd hvor det står «*Bestemmelsene i kapitlet her gjelder ikke for Sametinget i saker hvor Sametinget har innsigelsesadgang etter plan- og bygningsloven §5-4*».

Medvirkning

Grunnet kort frist for å rekke fylkestinget i juni er det ikke anledning til noen større involvering, men medvirkningsrådene med sine rådgivere ble orientert om saken 11.04. 2024 og fikk mulighet til å gi innspill til saken før den kom på kommentar til sak.

Fylkesrådets vurdering

Nordland er et fylke fullt av muligheter. Fylkesrådet ser på samordnet arealplanlegging som et verktøy for å bidra til å utvikle fylket, skape samspill og bidra til mer effektive planprosesser.

Fylkesrådet synes det er positivt at det er gjennomført en evaluering av gjeldende statlige planretningslinjene og at disse oppdateres og revideres etter dagens og fremtidens behov.

Fylkesrådet mener videre at forslaget til nye statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet vil bidra til å sikre en mer samordnet og bærekraftig bolig-, areal- og transportplanlegging i fylket. Da planlegging bidrar til å utvikle bærekraftige byer og lokalsamfunn, legge til rette for verdiskaping og næringsutvikling, samt bidra til å redusere klimagassutslipp og ivareta ivaretagelse av viktige areal- og naturtyper.

Fylkesrådet mener at de statlige planretningslinjene ikke burde gå ut over lovkrav i gjeldende lovverk, slik de gjør i kapittel 7, punkt 7.6.

Som det fremgår av den politiske plattformen, så er det viktig for fylkesrådet at det skal være godt å bo, jobbe og skape noe i hele Nordland. Fylkesrådet mener derfor at det er bra med en differensiering mellom hvilke retningslinjer som gjelder for kommuner med ulik størrelse. Dette fordi kommunene har ulike forutsetninger, utfordringer og behov.

Konsekvenser for Nordland fylkeskommune

Kapittel 7 tar for seg retningslinjer for planutarbeidelse på regionalt/ interkommunalt nivå, samarbeid og ansvar for gjennomføring.

I punkt 7.4. står det at «*Kommuner, fylkeskommuner og statlige myndigheter skal samordne sine arbeider med konseptvalgutredning, byvekstavtaler, bypakker med regional og kommunal planlegging etter plan- og bygningsloven*». Det viser til at både forarbeid til planer og selve planprosessen skal følge disse retningslinjene også konseptvalgutredninger tilknyttet bygging og utarbeiding av fylkesveger.

I tillegg står det helt konkret under punkt 7.7. at «*Kommuner, fylkeskommuner og staten skal legge retningslinjene til grunn for lokalisering av sine virksomheter og foretak, både ved planlegging og beslutninger om lokalisering*». Det vil si at retningslinjene må følges opp når fylkeskommunen vurderer nybygg tilknyttet egen virksomhet, eksempelvis slik som bygging av nye skoler, tannhelseklinikker og administrasjonsbygg.

Andre konsekvenser

Forslaget til de statlige planretningslinjene vil kunne ha en positiv konsekvens for den samlede planleggingen i fylket.

Fylkesrådets innstilling til vedtak

1. Nordland fylkesting synes det er positivt at det er gjennomført en evaluering av gjeldende statlige planretningslinjer, og at disse nå blir revidert og oppdater tilpasset dagens situasjon og politikk. Nordland fylkesting ber samtidig om at kunnskapen og vurderingene som ligger til grunn for endringer i de statlige planretningslinjene for arealbruk og mobilitet, gjøres lett tilgjengelig for allmenheten.
2. Nordland fylkesting mener det er bra med en differensiering mellom hvilke retningslinjer som gjelder for kommuner med ulik størrelse.
3. Nordland fylkesting mener at de statlige planretningslinjene ikke kan være strengere enn dagens lovkrav, og ønsker at punkt 7.6 justeres til å samsvare med gjeldende lovverk.
4. Nordland fylkesting ønsker en tydeliggjøring av hvordan naturverdier søkes ivaretatt i forslag til de nye statlige planretningslinjene.
5. Det stilles krav om kartlegging av fortettingspotensial for boligutbygging. Med bakgrunn i ressursutfordringer tilknyttet plankompetanse i fylket, er Nordland fylkesting usikker på hvordan kartleggingskravene vil slå ut i praksis, og om dette vil være gjennomførbart for de mindre kommunene.

Bodø den 14.05.2024

Svein Øien Eggesvik

fylkesrådsleder

sign

Bjørn Larsen

fylkesråd for næring

sign

14.05.2024 Fylkesrådet

Votering i Fylkesrådet

Enstemmig

Innstilling fra Fylkesrådet

Fylkesrådets innstilling enstemmig vedtatt

10.06.2024 Fylkestinget

Åshild Pettersen, SV-Sosialistisk Venstreparti, la fram nytt forslag til punkt 6 fra SV-Sosialistisk Venstreparti:

Punkt 6:

Punkt 3.7 endres til:

Muligheten for å bygge innenfor og i tilknytning til eksisterende bebyggelse skal utnyttes før det vurderes å ta i bruk reindriftens særverdiområder til utbyggingsformål. Innenfor det samiske reinbeiteområdet skal det tas hensyn til reindriftens bruk av arealene. Ved planlegging av utbygging innenfor det samiske reinbeiteområdet skal konsekvenser for reindriften kartlegges og vurderes. Samisk reindrift skal ivaretas samtidig med hensynet til øvrig utvikling av samfunnet.

Vedtaks punkt 3 strykes.

Næringskomiteens innstilling ble lagt frem av saksordfører Joachim Hjørtøy, Høyre:

1. Nordland fylkesting er positiv til evalueringen av gjeldende statlige planretningslinjer og at disse nå blir revidert og oppdater tilpasset dagens situasjon og politikk.
2. Nordland fylkesting ber om at kunnskapen og vurderingene som ligger til grunn for endringene i de statlige planretningslinjene for arealbruk og mobilitet gjøres lett tilgjengelig for allmenheten.
3. Nordland fylkesting støtter forslag til en differensiering av retningslinjene ut fra kommunenes størrelse.
4. Nordland fylkesting påpeker at de statlige planretningslinjene ikke kan være strengere enn dagens lovkrav og at punkt 7.6 derfor må justeres til å samsvare med gjeldende lovverk.
5. Nordland fylkesting ønsker en tydeliggjøring av hvordan naturverdier skal ivaretas i forslag til de nye statlige planretningslinjene.
6. Det stilles krav om kartlegging av fortettingspotensial for boligutbygging. Med bakgrunn i ressursutfordringer tilknyttet plankompetanse i fylket, er Nordland fylkesting usikker på hvordan kartleggingskravene vil slå ut i praksis, og om dette vil være gjennomførbart for de mindre kommunene.

Votering i plenum

Næringskomiteens innstilling punkt 1,2,5 og 6 enstemmig vedtatt med 45 stemmer (11 Arbeiderpartiet, 11 Høyre, 6 Fremskrittspartiet, 5 Senterpartiet, 4 SV-Sosialistisk Venstreparti, 3 Rødt, 2 Industri- og Næringspartiet, 1 Venstre, 1 Miljøpartiet De Grønne, 1 Kristelig Folkeparti.)

Næringskomiteens forslag punkt 3 og 4 vedtatt med 37 stemmer ((11 Arbeiderpartiet, 11 Høyre, 6 Fremskrittspartiet, 5 Senterpartiet, 2 Industri- og Næringspartiet, 1 Venstre, 1 Kristelig Folkeparti) mot 8 stemmer (4 SV-Sosialistisk Venstreparti, 3 Rødt, 1 Miljøpartiet De Grønne)

Forslag fra SV-Sosialistisk Venstreparti til nytt punkt 7 fikk 8 stemmer (4 SV-Sosialistisk Venstreparti, 3 Rødt, 1 Miljøpartiet De Grønne) og falt.

FT 080/2024

Vedtak

1. Nordland fylkekesting er positiv til evalueringen av gjeldende statlige planretningslinjer og at disse nå blir revidert og oppdater tilpasset dagens situasjon og politikk.
2. Nordland fylkekesting ber om at kunnskapen og vurderingene som ligger til grunn for endringene i de statlige planretningslinjene for arealbruk og mobilitet gjøres lett tilgjengelig for allmenheten.
3. Nordland fylkekesting støtter forslag til en differensiering av retningslinjene ut fra kommunenes størrelse.
4. Nordland fylkekesting påpeker at de statlige planretningslinjene ikke kan være strengere enn dagens lovkrav og at punkt 7.6 derfor må justeres til å samsvare med gjeldende lovverk.
5. Nordland fylkekesting ønsker en tydeliggjøring av hvordan naturverdier skal ivaretas i forslag til de nye statlige planretningslinjene.
6. Det stilles krav om kartlegging av fortetningspotensial for boligutbygging. Med bakgrunn i ressursutfordringer tilknyttet plankompetanse i fylket, er Nordland fylkekesting usikker på hvordan kartleggingskravene vil slå ut i praksis, og om dette vil være gjennomførbart for de mindre kommunene.

Vedlegg

Tittel
gjeldende statlige planretningslinjer for samordnet bolig-,

DokID
1194733

areal- og transportplanlegging	
evaluering av statlige planretningslinjer for samordnet bolig-,	1194734
areal- og transportplanlegging	
på høring: statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet	1194736
Innspill fra Nordland eldreråd	1241422